

Адміністративне право та процес

УДК 340-349:321-329:351-354(05)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14775499>

**Фінансовий контроль як інструмент запобігання
корупційним правопорушенням**

Мех Юлія Володимирівна

Докторка юридичних наук, доцентка кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (м. Харків, Україна), yu.v.meh@nlu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-0191-1020>

Бородач Юліана Сергіївна

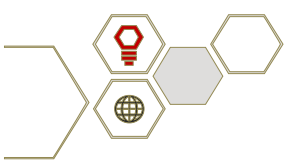
Студентка 2 курсу, спеціальність 081 «Право», факультет слідчої та детективної діяльності, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (м. Харків, Україна), <https://orcid.org/0009-0009-7296-2552>

Горай Софія Валентинівна

Студентка 2 курсу, спеціальність 081 «Право», факультет слідчої та детективної діяльності, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
<https://orcid.org/0009-0005-0896-7499>

Корбань Аліна Андріївна

Студентка 2 курсу, спеціальність 081 «Право», факультет слідчої та детективної діяльності, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
<https://orcid.org/0009-0003-5696-8344>

Тимофіюк Аліса Ігорівна

Студентка 2 курсу, спеціальність 081 «Право», факультет слідчої та детективної діяльності, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
<https://orcid.org/0009-0000-6303-9779>

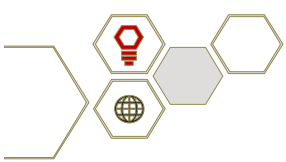
Прийнято: 16.01.2025 | Опубліковано: 29.01.2025

***Анотація.** Метою даної статті є аналіз фінансового контролю, зокрема у сфері протидії корупційним правопорушенням; вивчення особливостей національного антикорупційного законодавства у досліджуваній тематиці; пропозиції внесення конкретних змін до чинного законодавства через виявлені недоліки у регулюванні фінансового аудиту, як інструменту запобігання корупційним правопорушенням в Україні.*

У статті розглядаються питання, які пов'язані з аналізом поняття фінансового контролю в контексті запобігання корупції, зокрема, відповідно до положень Закону України «Про запобігання корупції». Було розглянуто визначення фінансового контролю, надані вітчизняними науковцями, та класифікацію його видів залежно від суб'єкта, що здійснює такий аудит: державний, муніципальний, громадський та аудиторський. Особливу увагу було приділено саме державному фінансовому контролю, його ролі у забезпеченні прозорості бюджетних процесів, запобіганні корупційним проявам та ефективному використанню бюджетних коштів.

В Україні є органи як загальної, так і спеціальної юрисдикції, які здійснюють фінансовий контроль, включаючи Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Рахункову палату, Державну аудиторську службу України та Державне казначейство. Хоч під час дослідження і було виявлено дублювання повноважень вищезазначених органів, проте їх значення важко переоцінити.

Детальніше було зосереджено увагу саме на інституті декларування, як важливої складової фінансового контролю, спрямованої на мінімізацію

корупційних ризиків. Було вказано про ключові проблеми, пов'язані з декларуванням, зокрема, визначенням кола осіб, які підлягають декларуванню, та важливість вдосконалення нормативно-правової бази. Підкреслено не тільки необхідність запровадження відповідних змін до чинного законодавства України, а й запропоновано які саме зміни можуть посприяти більш ефективному функціонуванню інституту фінансового контролю у протидії корупції.

Ключові слова: декларування, фінансовий аудит, корупція, органи, бюджет, фінансовий контроль.

Financial control as a tool for preventing corruption offenses

Meh Yuliia Volodymyrivna

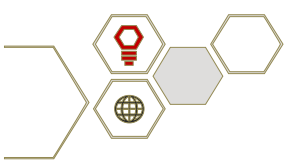
Doctor of Legal Sciences, Associate Professor at the Department of Administrative Law and Administrative Activities, Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine), yu.v.meh@nlu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-0191-1020>

Borodach Yuliana Serhiivna

A second-year students majoring in “ Law”, Faculty of Investigative and Detective Activities Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine), <https://orcid.org/0009-0009-7296-2552>

Horai Sofiia Valentynivna

A second-year students majoring in “ Law”, Faculty of Investigative and Detective Activities Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine), <https://orcid.org/0009-0005-0896-7499>

Korban Alina Andriivna

A second-year students majoring in “ Law”, Faculty of Investigative and Detective Activities Yaroslav Mudryi National Law University, (Kharkiv, Ukraine),

<https://orcid.org/0009-0003-5696-8344>

Tymofiiuk Alisa Ihorivna

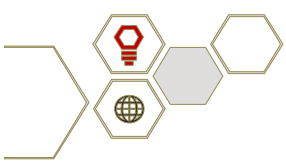
A second-year students majoring in “ Law”, Faculty of Investigative and Detective Activities Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine),

<https://orcid.org/0009-0000-6303-9779>

Abstract. *The purpose of this paper is to analyse financial control, in specific in the area of combating corruption offences; to study the peculiarities of national anti-corruption legislation in the area under study; to propose specific amendments to the current legislation due to the detected shortcomings in the regulation of financial audit as a tool for preventing corruption offences in Ukraine.*

The article deals with issues related to the analysis of the concept of financial control in the context of corruption prevention, in particular, in accordance with the provisions of the Law of Ukraine ‘On Prevention of Corruption’. The author reviews the definitions of financial control provided by domestic scholars and the classification of its types depending on the entity conducting such an audit: state, municipal, public and audit. Particular attention was devoted to the state financial control, its role in ensuring transparency of budgetary processes, prevention of corruption and efficient use of budgetary funds.

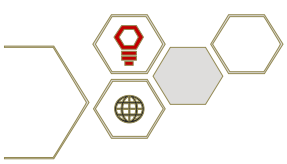
In Ukraine, there are bodies of both general and special jurisdiction that exercise financial control, including the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the National Bank of Ukraine, the Accounting Chamber, the State Audit Service of Ukraine and the State Treasury. Although the study found some overlaps in the powers of the above bodies, their importance cannot be overstated.

The study concentrated on the institution of declaration as an important component of financial control aimed at minimising corruption risks. The key problems related to the declaration were highlighted, including the definition of the circle of persons subject to declaration and the importance of improving the regulatory framework. Moreover, the author highlights not only the need to introduce appropriate amendments to the current legislation of Ukraine, but also suggests what changes can contribute to a more effective functioning of the financial control institution in combating corruption.

Keywords: *declaration, financial audit, corruption, bodies, budget, financial control.*

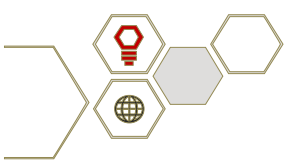
Постановка проблеми. Неефективне використання бюджетних коштів, поглиблення соціально-політичних конфліктів, підрив демократичних процесів, падіння економічної системи, перешкоди на шляху до вступу до авторитетних міжнародних організацій, знецінення освіти та відчуження народу від держави, – це все наслідки високого рівня корупції в Україні. Тому зовсім не дивно, що більшість українців вважають корупцію в органах державної влади основною загрозою для розвитку країни. Це підтверджують дані опитування, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» на замовлення Центру аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського інституту в період з 17 по 21 лютого 2024 року. Так, 51% респондентів визнали корупцію найбільшою загрозою. Воєнну агресію росії як небезпеку відзначили 46% опитаних. На третьому місці — економічна криза з такими наслідками, як інфляція, зростання цін, зниження рівня життя, про яку згадали 11% учасників опитування [5]. Те, що українці вважають корупцію більшою загрозою, ніж російську агресію, підкреслює глибину цієї проблеми в українському суспільстві. Незважаючи на трагічні наслідки війни, саме корупція залишається постійною загрозою, яка підриває всі аспекти державного управління, економіки та соціальної стабільності загалом.

На сьогоднішній день в Україні активно впроваджується та здійснюється антикорупційна політика, водночас доказом цього є зростання на три бали в Індексі сприйняття корупції (CPI) за 2023 рік порівняно з минулим роком, що стало одним із найкращих результатів у світі. Відповідно зроблено значний крок уперед у сфері запобігання та протидії корупції: ухвалено антикорупційне законодавство, вдосконалено та впроваджено низку антикорупційних заходів, а також створено спеціалізовані органи для боротьби з корупцією. При цьому, для досягнення цієї мети затребуване широке коло інструментів, але огляду на те, що ключовий об'єкт корупції – фінансові ресурси, пріоритетним серед національних антикорупційних інструментів є фінансовий контроль.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню здійснення фінансового контролю та діяльності органів державного фінансового аудиту в Україні присвячено окрему увагу в роботах таких науковців, як: Н. Атаманчук, Л. М. Борисенко, А. В. Ваврик, С. Б. Вовк, Ш. Н. Гаджиєвої, Т. О. Давидової, О. Л. Заудальської, І. Г. Коваленко-Чукіної, Т. О. Коломосьць, Л. В. Машковської, О. Неклеса, Я. Палешко, В. М. Прасюка, Ю. О. Реви, Т. О. Рябченко, Е. Сидорової, Н. В. Федірко, О. А. Федірко, Хамходери, М. В. Шукаєва. У працях вищезазначених науковців було розкрито питання здійснення фінансового аудиту, досліджено органи, які безпосередньо займаються цією діяльністю та розкрито особливості інституту декларування, як однієї з основних складових фінансового контролю.

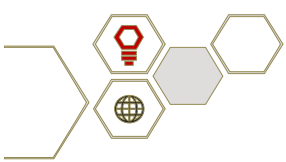
Розглянувши детальніше останні дослідження, можна зазначити, що у своїй науковій статті «Фінансовий контроль як інструмент в подоланні корупційних проявів» О. Наклес, Е. Сидорова та Я. Палешко зазначили, що окрім застосування базових антикорупційних інструментів, важливе реформування кадрової політики, зокрема створення сприятливих умов для проходження служби та вдосконалення матеріально-фінансового забезпечення службовців. У науковому дослідженні Н. В. Федірко та О. А. Федірко «Цифрові перспективи фінансового контролю у протидії політичній корупції в Україні» було акцентовано на такому важливому елементі боротьби з політичною корупцією,

як співпраця з неурядовими організаціями, що дозволить знайти нові технологічні рішення для протидії корупції та підвищити якість державних послуг. У магістерській роботі Шукаєва М. В. на тему «Фінансовий контроль щодо публічних службовців: теоретико-правова характеристика» було розкрито порядок подання, перевірки, оприлюднення декларацій публічних службовців з метою дотримання антикорупційного законодавства, проте автор не зазначив про жодну з ініціатив щодо запровадження змін до чинного законодавства задля покращення здійснення процедури електронного декларування. Рева Ю. О. у своєму дисертаційному дослідженні «Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика» вперше розкрила зміст концепції електронного антикорупційного декларування та визначила стандарти його впровадження у правову практику. Машковська Л. В. та Коваленко-Чукіна І. Г. у своїй дослідницькій роботі «Правові аспекти нормативно-правової регламентації запобігання корупційним правопорушенням» вказали на необхідність комплексного підходу у боротьбі з корупцією, який об'єднує правові, інституційні та соціальні заходи. У науковій статті Давидової Т. О. «Фінансовий контроль як засіб протидії корупції» досить детально зазначено про такий важливий аспект декларування, як декларування майнового стану членів сім'ї посадовця. Проте, у нашому науковому дослідженні конкретизуються деякі положення вищезазначеного дослідження, зокрема, було запропоновано встановити мінімальний період спільного проживання, як критерію визначення статусу «члена сім'ї».

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на значний внесок фінансового аудиту в запобігання корупційним правопорушенням, існує ряд невирішених аспектів та питань, які потребують подальшого дослідження та вдосконалення. Однією з основних проблем є дублювання повноважень різних органів державного фінансового контролю та відсутність уніфікованої правової основи, яка б чітко регулювала їх діяльність. Все це ускладнює координацію між органами, знижує ефективність такого аудиту та створює ризики неузгодженості в процесі здійснення контролю.

Причиною ситуації, яка склалась, є фрагментарність нормативно-правової бази, що регулює діяльність органів фінансового контролю та недостатній рівень їхньої взаємодії.

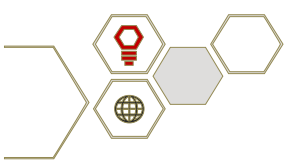
Крім того, інститут декларування, який є ключовим інструментом фінансового аудиту за діяльністю посадових осіб, має недоліки, що значно знижують його ефективність. Одним із них є можливість декларування майна за цінами, нижчими за ринкові, що створює умови для маніпуляцій і приховування реальної вартості активів. Задля усунення існуючих прогалин у дослідженні було запропоновано шляхи їх подолання.

Невирішені частини проблеми є надзвичайно важливими для досягнення основних цілей фінансового аудиту, оскільки їх вирішення сприятиме підвищенню прозорості, ефективності контролю та зменшенню корупційних ризиків.

Запропоновані у науковому дослідженні рішення дозволять усунути існуючі прогалини, сприятимуть вдосконаленню правової бази фінансового аудиту, підвищать рівень довіри до органів контролю та забезпечать ефективніше виконання антикорупційних заходів у державі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основні цілі цієї статті охоплюють питання дослідження фінансового аудиту, як інструмента запобігання корупційним правопорушенням у політичному житті держави, зокрема в аспектах правового регулювання та практичного застосування. Основна увага зосереджена саме на вдосконаленні правового забезпечення діяльності органів державного фінансового контролю та аналізі механізмів декларування майна посадових осіб для запобігання маніпуляціям і корупційним ризикам.

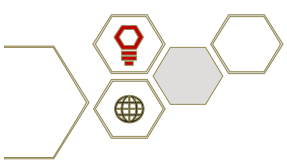
Виклад основного матеріалу дослідження. У Законі України “Про запобігання корупції” [13] розділ VII має назву “Фінансовий контроль”, але водночас постає питання що саме охоплює це поняття. На погляд авторів, влучним є визначення, надане Хімичевою Н. І., яка розглядає його як контроль за законністю та доцільністю дій в галузі утворення, розподілу та використання

грошових фондів держави та муніципальних утворень з метою ефективного соціально-економічного розвитку держави та її регіонів. Доречно буде згадати і про погляд Калюги Є. В., який визначає розглядуване поняття як діяльність державних і громадських органів, спрямовану на перевірку обґрунтованості та раціональності фінансових операцій з метою забезпечення їхньої достовірності, законності та доцільності [6, с. 10]. Важливо вказати, що залежно від суб'єкта, що здійснює контроль, існують різні види фінансового контролю:

- Державний, що здійснюється державними органами влади і органами місцевого самоврядування, наділеними відповідною компетенцією;
- Муніципальний, який виконується виключно органами місцевого самоврядування;
- Громадський, який здійснюють представники громадськості на добровільній і безоплатній основі;
- Аудиторський контроль, як незалежний професійний контроль, що здійснюється аудиторами (фізичними особами) і аудиторськими фірмами.

В даній статті йтиме мова саме про державний контроль, який сприяє раціональному використанню бюджетних коштів, позабюджетних ресурсів та державного майна. Саме аудит є відокремленим та реальним джерелом даних, так як не належить до жодних політичних сил чи інституцій [11, с. 327]. Водночас для протидії корупції необхідною є прозорість на всіх етапах бюджетного планування і розподілу, а також забезпечення відкритості та доступності інформації в системі контролю у цій сфері. При цьому, в той час як у багатьох країнах світу корупція має епізодичний характер, в Україні вона набула системного масштабу, що негативно впливає як на внутрішню, так і на зовнішню політику держави. Тому, поміж іншим, фінансовий контроль необхідно підвищити за рахунок ефективного аудиту. Суть такого фінансового аудиту у сфері запобігання корупції полягає в контролі за фінансовим станом осіб, які підпадають під дію антикорупційного законодавства, та їх перевірки з метою виявлення, запобігання й усунення корупційних проявів, а також правопорушень встановлених законодавством у цій сфері.

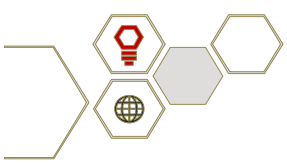

У процесі державного фінансового контролю (аудиту) беруть участь різні органи, наділені відповідними повноваженнями. Підстави класифікації таких органів можуть бути різними, але на погляд науковців, найбільш практичною з точки зору даного дослідження є поділ саме відповідно до компетенції:

- органи загальної компетенції, тобто ті органи які здійснюють повноваження в галузі фінансового контролю поряд з іншими своїми функціями – Президент, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України.
- органи спеціальної компетенції, тобто створені спеціально для здійснення фінансового контролю - Рахункова палата, Державна аудиторська служба України, Державне казначейство, органи Державної фіскальної служби.

Стосовно першої групи, то, наприклад, повноваження Президента України у цій сфері визначаються насамперед його статусом як глави держави та гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності країни, дотримання Конституції, а також прав і свобод людини й громадянина. Президент може здійснювати ці функції, зокрема, підписуючи закони, ухвалені Верховною Радою, наприклад, Закон України «Про Державний бюджет України» або інші нормативні акти, що регулюють фінансову сферу.

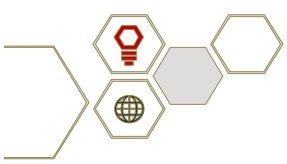
Згідно зі статтею 85 Конституції України Верховна Рада України здійснює розглядувану діяльність шляхом затвердження та внесення змін до Державного бюджету, а також ухвалення рішення щодо звіту про його виконання. Особливе значення має парламентський контроль за використанням кредитів, отриманих Україною від іноземних держав, банків та міжнародних фінансових організацій, якщо вони не передбачені Державним бюджетом. Верховна Рада реалізує фінансовий контроль також через свої комітети та тимчасові спеціальні комісії, які займаються законотворчою роботою, підготовкою та попереднім розглядом питань, що входять до компетенції парламенту. Водночас основну роль у здійсненні фінансового контролю відіграють спеціалізовані комітети, зокрема Комітет з питань бюджету та Комітет з питань фінансів і банківської діяльності.

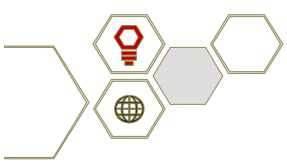
Кабінет Міністрів України, як вищий орган виконавчої влади, розробляє та реалізує загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку країни. Також уряд готує щорічний проект закону про Державний бюджет України, забезпечує його виконання після затвердження та подає звіт про його реалізацію; координує діяльність міністерств і інших виконавчих органів; забезпечує впровадження фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики [6, с. 21]. Особливе місце в цій системі посідає Національний банк України. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про Національний банк України» [14] цей центральний орган державного управління відповідає за банківське регулювання і нагляд; проводить сертифікацію аудиторів, на яких покладено обов'язок здійснювати аудиторські перевірки банків; організовує та здійснює валютний контроль за діяльністю банків і фінансових установ; аналізує стан грошово-кредитних, фінансових, цінових та валютних відносин.

Стосовно другої групи, то правовий статус і контрольні повноваження Рахункової палати встановлені статтею 98 Конституції України, яка говорить, що вона здійснює контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України. Уповноважені представники цього органу складають протоколи про адміністративні правопорушення, наприклад, у випадках порушення бюджетного законодавства (ст. 164¹² КУпАП) чи порушення законодавства про закупівлі (ч. 3–6 ст. 164¹⁴ КУпАП). Водночас уповноваженим центральним органом виконавчої влади Кабінету Міністрів України на реалізацію державної політики у сфері фінансового контролю є Державна аудиторська служба України.

Такий орган фінансового контролю, як Державне казначейство, відповідає за контроль над організацією виконання Державного бюджету України, а також за надходженням і використанням позабюджетних коштів установ і організацій, що фінансуються з Державного бюджету. Варто звернути увагу на те, що Державне казначейство здійснює облік касового виконання Державного бюджету та складає звіт про стан його виконання.

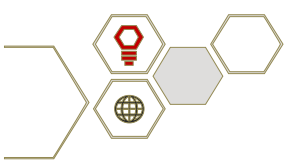
Необхідно наголосити на тому, що, наразі відсутня чітка методологія оцінки ефективності заходів фінансового контролю у запобіганні корупції, при цьому науковці переважно зосереджуються на аналізі результатів діяльності органів, які його здійснюють [19, с. 6]. Водночас на думку В. Прасюка, в цілому всі органи державного фінансового контролю мають схожі повноваження та підконтрольні об'єкти, що свідчить про потребу в уніфікації нормативних актів, які б чітко визначали правовий статус і ключові аспекти діяльності всіх органів фінансового контролю в Україні. Адже чимало повноважень різних органів фінансового контролю дублюються, що не сприяє ефективності організації і здійснення державного фінансового контролю [12, с. 181]. Автори не можуть не погодитись з цією думкою і основну причину вищевказаного вбачають у тому, що Основний Закон України та чинні нормативно-правові акти лише частково визначають повноваження та функції органів у сфері державного фінансового контролю. Проте загального рамкового нормативно-правового акта, який би формував систему контролюючих інституцій відповідно до покладених на них завдань у розглядуваній сфері наразі не існує. Більш того, навіть не у кожного органу з вищевказаних наявний єдиний нормативний акт, що регулює порядок здійснення державного фінансового контролю. Це твердження стосується насамперед Державної аудиторської служби, адже її діяльність регламентується низкою нормативно-правових актів, як-от наприклад: Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 р. № 1017; Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту державних (регіональних) цільових програм, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 р. № 692; Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту використання інформаційних технологій, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 517 та інші.

Аналізуючи міжнародну та національну практику, можна відзначити, що порушення у сфері державних закупівель трапляються досить часто. І першочерговою причиною даних правопорушень є недостатня ефективність фінансового аудиту. Так, узгодження дій між органами фінансового контролю та правоохоронними структурами сприятиме наближенню України до створення ефективної системи фінансового контролю, що в свою чергу мінімізує кількість корупційних правопорушень, зокрема у політичній сфері.

В умовах активного розвитку новітніх технологій, важливою складовою антикорупційної системи є вдосконалення технічної бази фінансового контролю. Зокрема, у Законі України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. [13] зазначено про інститут декларування (ст. 45 – 51-4), як однієї зі складових розглядуваного механізму протидії корупції. Як свідчить європейський досвід, використання електронного декларування є ефективним засобом для контролю доходів та витрат посадовців, вагомим інструментом боротьби з поборами, позитивно впливає на ставлення громадян до влади та створює необхідні умови для виявлення інцидентів зловживання посадовим становищем [15, с. 131]. Подання декларації здійснюється особами, які уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, шляхом заповнення відповідної форми на офіційному вебсайті Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК). При цьому перевірка достовірності даних, зазначених у такій декларації, покладається саме на цей орган виконавчої влади. Також положення Закону передбачають, що робити таку процедуру суб'єкти декларування зобов'язані щороку до 1 квітня.

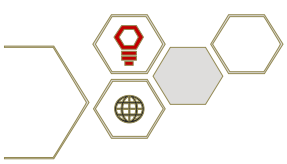
Безсумнівно, антикорупційне декларування є важливим інструментом, що має на меті запобігання корупційним ризикам і конфліктів інтересів, особливо в публічному секторі. Хоча в Конвенції ООН проти корупції [9] підкреслюється важливість такого декларування задля моніторингу діяльності осіб, які займають відповідні посади, все одно підходи до впровадження такого механізму фінансового аудиту відрізняються в різних країнах.

Такі науковці, як Т. О. Коломоєць та Ш. Н. Гаджієва пропонують комплексний підхід для розробки ефективної моделі антикорупційного декларування. Перш за все, спеціальними нормативно-правовими актами має бути визначено вичерпний перелік об'єктів, які підлягають декларуванню. По-друге, важливо, щоб положення таких норм були не лише визначені, а й чітко прописані та структуровані, без використання оціночних понять та узагальнень. По-третє, враховуючи великий діапазон об'єктів, які мають бути задекларовані, доцільно буде виокремити останні в окремі групи. І наостанок, кожен таку групу слід детально описати, але без застосування додаткових якісних чи кількісних характеристик (наприклад, вартості чи періодичності доходів). Оскільки, такий підхід допоможе уникнути впливу суб'єктивних чинників і забезпечити більш стабільне й ефективне застосування антикорупційного декларування.

Загалом, у науковій літературі широко розповсюджена думка, що подання декларацій особами, уповноваженими виконувати функції органів державної влади або місцевого самоврядування, є основним інструментом антикорупційного фінансового аудиту щодо службовців [7, с. 128]. Така цифровізація фінансового контролю не лише полегшує виконання обов'язку декларування, а й виконує роль ефективного засобу для швидкої перевірки поданих службовими особами декларацій, встановлення фактів їх неподання або ж порушення термінів подання. Проте, суто закріплення антикорупційного декларування в законодавстві не є достатнім. Потрібно чітко визначити які саме об'єкти підлягають декларуванню, а також забезпечити однакове застосування закріплених норм.

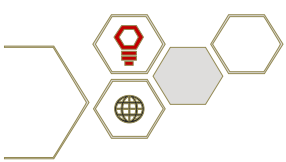
Положення про обов'язок суб'єктів декларування звітувати не лише про власний майновий стан, а й про майновий стан членів їх сімей викликає низку питань, зокрема щодо визначення кола осіб, які безпосередньо належать до поняття «члени сім'ї». Так, у загальних положеннях Закону України «Про запобігання корупції» наданий перелік осіб, до яких відносять: подружжя, їх дітей (включаючи повнолітніх), батьків, осіб, які знаходяться під опікою або піклуванням та осіб, які живуть разом, підтримують спільний побут і мають

взаємні зобов'язання, незалежно від офіційного шлюбного статусу. На нашу думку, для категорії осіб, які ведуть спільне життя, пов'язане побутом і взаємними правами, у тому числі без офіційного оформлення шлюбу, важливо встановити мінімальний період спільного проживання, як критерію для визначення статусу «члена сім'ї». Відсутність чітких часових меж для спільного проживання створює ризики необґрунтованого включення осіб до складу членів сім'ї. В сучасних умовах, особливо у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії проти України, особи можуть тимчасово проживати разом, не створюючи сімейного зв'язку. Звичайно, встановлення такого мінімального періоду (наприклад, 6 місяців) не гарантує стовідсотково достовірну інформацію щодо характеру та глибини взаємовідносин між особами, але хоча б на мінімальному рівні дозволить встановити факт реальної наявності тісного зв'язку між співмешканцями.

Зокрема, розглядаючи кейс про посадовця Державного Бюро Розслідувань (ДБР) Олександра Говорущак, об'єми майна якого почали зростати в геометричній прогресії саме після зайняття посади у ДБР, розуміємо важливість впровадження інституту декларування, як способу фінансового аудиту не тільки статків посадовця, а і його родини. Хоч батьки дружини пана Говорущак не проживають спільно з подружжям Говорущаків, однак все одно підпадають під категорію суб'єктів декларування. За останній час вони помножили свої статки, зокрема двома паркомісцями в новобудовах, двома двокімнатними квартирами та нежитловим приміщенням у столиці [17]. Важливо зауважити, що як подружжя Говорущаків, так і батьки пані Говорущак (подружжя В'ялих) успішно декларували своє набуте майно, однак, майже втричі занижуючи реальні ціни. Так, у пункті 7-1 статті 11 Закону України «Про запобігання корупції» Національне агенство з питань запобігання корупції здійснює аудит декларацій, що надзвичайно важливо, проте ми пропонуємо удосконалити процес здійснення такої перевірки.

У декларації родини Говорущаків було вказано, що будинок площею 165 кв. метрів Катерина та Олександр Говорущаки придбали за 1,45 мільйона

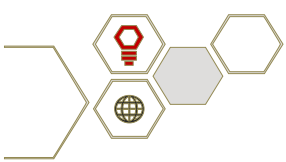

гривень, а земельну ділянку - за 3 мільйони гривень, в суммі маємо 4,5 млн грн. Вартість такої нерухомості прямо під Києвом, безсумнівно, дещо насторожує. Водночас, майже такий будинок по сусідству оцінюється в 14,5 млн грн. Тож, було б доречно, доповнити антикорупційне Законодавство України нормами щодо заборони декларування майна за цінами, які на момент покупки є нижче ринкових. А для запобігання декларування майна за суттєво заниженими цінами, важливим кроком стало б запровадження обов'язкової оцінки майна сертифікованими експертами, які ще на етапі подачі декларацій змогли б виявити заниження цін на майно, яке має бути задекларованим.

Тому всі зусилля суб'єктів законодавчої ініціативи, народних депутатів України, законодавчого органу мають бути спрямовані на виправлення «темних плям» у національному антикорупційному законодавстві та відновленні норм фінансового контролю, як ефективного інструменту очищення влади від корупції [18, с. 375].

Висновки. Значення фінансового аудиту, як одного з основних механізмів запобігання корупційним правопорушенням, зокрема у політичному житті держави, не можна переоцінити. Фінансовий контроль є правовим інститутом систематичної перевірки, оцінки та аналізу діяльності відповідних суб'єктів для визначення точності, законності та ефективності використання фінансових ресурсів, який об'єднує матеріальні та процедурні норми.

В Україні наявні як органи загальної, так і спеціальної компетенції, які уповноважені здійснювати процедуру фінансового аудиту. Проте, суттєвим недоліком залишається те, що всі ці органи мають схожі повноваження та підконтрольні їм об'єкти, що, в свою чергу, потребує уніфікації правової основи, шляхом створення загального нормативно-правового акту, який чітко регулював би діяльність всіх органів державного фінансового контролю, визначаючи їх правовий статус, функції, а також порядок взаємодії та контролю за виконанням державних фінансових зобов'язань. Такий акт дозволить уникнути дублювання повноважень, підвищити ефективність контролю та забезпечити прозорість і

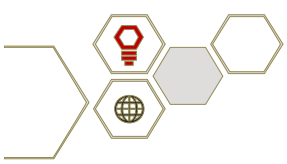

підзвітність органів, відповідальних за фінансовий аудит та перевірку державних коштів.

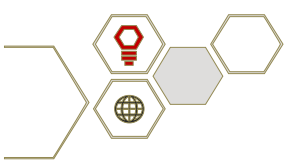
В основу фінансового аудиту за діяльністю посадових осіб, членів їх родин та інших суб'єктів, покладена процедура декларування. Цей інструмент дозволяє здійснювати моніторинг діяльності осіб, які займають відповідні посади. Однак, було з'ясовано, що інститут декларування в українському законодавстві також не є досконалим і потребує внесення певних змін. Зокрема, під час дослідження було запропоновано доповнити антикорупційне законодавство України нормами, які забороняють декларування майна за цінами, що на момент покупки є нижчими за ринкові. Для запобігання подібним випадкам, важливим кроком стало б введення обов'язкової оцінки майна сертифікованими експертами, що дозволило б на етапі подачі декларацій виявляти випадки заниження вартості майна, яке повинно бути задекларованим, тим самим забезпечуючи більшу прозорість та ефективність контролю за дотриманням антикорупційних вимог.

Список використаних джерел

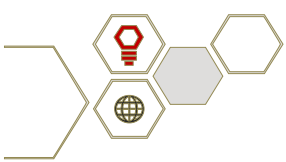
1. Атаманчук Н.І. Органи державного фінансового контролю в Україні: особливості правового забезпечення адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Нове українське право*. 2023. № 4. С. 46–51. URL: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.4.6>
2. Борисенко Л. М. Суть та значення державного фінансового контролю в Україні. *Стратегія економічного розвитку України*. 2020. № 46. С. 116-126. URL: <http://sedu.kneu.edu.ua/article/view/209370/209412>
3. Ваврик А. В. Система державного фінансового контролю та шляхи підвищення його ефективності. міждисцип. курсова робота : спец. 071 «Облік і оподаткування» / А. В. Ваврик ; Західноукраїнський національний університет. – Тернопіль, 2023. – 42 с. URL: <http://surl.li/nzhbrq>
4. Вовк С. Б. Трансформація системи державного фінансового контролю України в умовах соціально-політичних змін. : кваліф. робота на здобуття освітнього ступеня магістра: спец. 071 «Облік і оподаткування» / С. Б.

- Вовк, Західноукраїнський національний університет. - Тернопіль, 2023. – 83 с. URL: <http://surl.li/umsimc>
5. Всеукраїнське опитування за лютий 2024 URL: https://iri.org.ua/sites/default/files/editorfiles/Всеукраїнське%20опитування%20RI_0.pdf (дата звернення: 16.01.2024).
6. Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М. Фінансовий контроль: теорія, термінологія, практика : [навчальний посібник]. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. – 298 с.
7. Давидова Т. О. Фінансовий контроль як засіб протидії корупції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. № 26. 2014. С. 127-130. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/27943>
8. Заудальська О. Л. Державний фінансовий контроль в Україні: сучасні тенденції та перспективи : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / О. Л. Заудальська, ЧНУ ім. Петра Могили. - Миколаїв, 2021. - 10 с. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2080>
9. Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003. Дата ратифікації Україною: 18.10.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 16.01.2024).
10. Машковська Л. В., Коваленко-Чукіна І. Г. Правові аспекти нормативно-правової регламентації запобігання корупційним правопорушенням. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 24-29. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/4_2024/6.pdf
11. Неклеса О., Сидорова Е., Палешко Я. Фінансовий контроль як інструмент в подоланні корупційних проявів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1. С. 326-332. URL: <https://visnik.dduvs.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/69/57>
12. Прасюк В. М. Адміністративно-правове регулювання державного фінансового контролю за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії). Запоріжжя, 2020. 227 с.

13. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n438> (дата звернення: 18.11.2024).
14. Про національний банк України. Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст. 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
15. Радецький Р. С. Електронне декларування як інструмент запобігання корупції в Україні. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського*. Серія: Державне управління. Том 29(68). 2018. №1. С.130—134. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/26.pdf
16. Рева Ю. О. Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика: дис. ... д-ра філософ.: 081 – Право.Одеса, 2020. 228 с.
17. Сім'я посадовця з Головного слідчого управління ДБР мешкає у будинку за 14,5 мільйона гривень. У декларації вказали втричі меншу вартість URL: <https://www.slidstvo.info/news/sim-ia-posadovtsia-z-holovnoho-slidchoho-upravlinnia-dbr-meshkaie-u-budynku-za-14-5-milyona-hryven-u-deklaratsii-vkazaly-vtrychi-menshu-vartist/> (дата звернення: 18.11.2024).
18. Тройчук Р. Д. Фінансовий контроль як засіб запобігання корупції в реаліях сьогодення. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*. матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. М. Київ, 9-10 грудня. 2020 р. Київ, 2020. С. 373-376. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/19484>
19. Федірко Н. В., Олексійчук Ю. В. Ефективність фінансового контролю у запобіганні політичній корупції в умовах цифровізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 1. – URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/35.pdf
20. Федірко Н. В., Федірко О. А. Цифрові перспективи фінансового контролю у протидії політичній корупції в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*.

2022. № 5-6. С. 30-37. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5-6_2022/7.pdf

21. Шукаєв М. В. Фінансовий контроль щодо публічних службовців: теоретико-правова характеристика : магістер. робота : спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / М. В. Шукаєв, Національний університет «Одеська юридична академія». - Одеса, 2024. - 100 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/29351ae8-b3f0-4062-9c3c-4493b42d8939/content>